

nikih . . . Kaj pa značaj, močatost! Merodajni krogi bi morali bolj misliti na dolžnost vzgajanja nego vladanja in če že ne iz drugih vzrokov, vsaj radi tega pustiti značajnosti svobodno pot, kar zatrjuje Bežek na str. 229.: „Največ upornosti in potuhnjenosti šolske mladine je po šolah, katerih voditelj je nraven slabič ali pa nevednež in brezvestnež ali pa oboje.“ Če se je celo v vojnih časih javno večkrat ožigosalo ovaduštvo, ali naj šolniki trpimo to grdobu v svojih svetih prostorih? Bežek pravi o tem (str. 228): „Ovaduštvo, najgrši pojav kakor v družbi tako tudi v šoli.“

Podrobnosti ne spadajo v naš list. Pomanjkljivo se mi zdi poglavje o jezikovni vzgoji (§ 108.), dobro pa poglavje o sočutju. O posebnem „vzgojnem nagonu“ pri človeku (§ 92) bi jaz zelo dvomil; sigurno pa je psihološki naravnost nemogoče, „vzgojnemu nagonu“ dajati tako konkretno vsebino kakor: skrbeti za to, da deca pridejo do kruha.

Ker že več let ne poučujem pedagogike, ne vem kakšni so drugi novejši njeni učbeniki; ta zasluga pa gre vsekakor g. ravnatelju Bežku, da je vzgojeslovje, ki je socialni pouk, skušal prilagoditi domačim našim socialnim razmeram.

V „Pedagoškem letopisu“ je g. P. Fleré, ki je sam zlasti v „Potopniku“ mnogo pisal o „delovni šoli“, očrtal „Učiteljsko knjižnico“ o delovni šoli, to je, podaja najvažnejšo novejšo literaturo o tem predmetu. Gosp. dr. Ozvald poroča v 2. letniku „Jahrbücher der Philosophie“; to je referat o referatih in na tej dolgi poti izgube izvajanja svojo vsebinsko moč, vsaj za nestrokovnjaka. Gosp. nadučitelj L. Černe j priobčuje svoje predavanje: „Kako naj se navaja mladina, da bo tudi po izstopu iz šole rada in s pridom čitala“, g. I. Bračun pa razpravlja o zraku in njegovih sestavinah. Iz kronike „Šolske matice“ posnemamo, da je društvo za l. 1914 imelo 1401 člana, vsled vojnih dogodkov znatno manj nego prejšnja leta.

Dr. Fr. Ilešič.

Ksaver Meško, Povesti in slike. (Štiri smrti — Pot čez travnik — Požigalec.) Založila Katoliška bukvarna. Ljubljana, 1914. 8°. 80 str. Broš. 60 v. („Zbirka slovenskih povesti.“ Urejuje Ivan Grafenauer. 4. zvezek).

O Mešku se je vedno in povsod povedalo, da je lirik, tudi če zagradi kaj realnejšega. On ni prijatelj močnih ljudi, njemu prilegajo mnogo bolj slabiči, ker sočustvuje z njimi. Umevno je torej, da trpi vsled tega pestrost njegovih barv. Dominanta večine njegovih ljudi je nema in tiha resignacija; navadno niti ne poskušajo, da bi se sploh uprli usodi. „Seve, siromak sem; takega sme vsak“ (str. 71). To so besede, ki jih je slišal Meško iz globine ljudske duše.

„Štiri smrti“, drama v vasi, so nastale baje vsled vpliva Tolstega; toda najbrž je ostal vpliv samo pri naslovu. Dogodek je preprost. Krepkemu očetu se upre slabotni sin — po svoje si hoče izbirati nevesto. Staro grčo po telesu premaga jeza vsled sinovega upora in povzroči prvo smrt. Seveda na smrtni postelji ni brez običajne očetove kletve. Toda, glej! Četrta božja zapoved se nam zdi ob moč. Sin se je oženil po svoje, brez brige za očetovo prokletstvo, brez ozirov na ljudski glas — a vseeno nič kazni, samo sreča in blagostanje. Kakor bi skočil svet iz osi. Zato pa sledi po dveh letih tem hujša kazen. Janez Megla začne na lepem piti, posestvo gre rakovo pot, mati njegova umrje, priklati se bolezen: pomrjejo otroci, dokler ne pride do zadnjega usodnega dneva. Najljubši sin je zbolel, oče gre po zdravila, ki ga edina še utegnejo rešiti. Toda pijanca ne izpreobrne, sila navade je prevelika: namesto domov gre v žganjarno. In med tem umrje sin, on

sam pa obleži v mlaki na poti domov. — V vse pa je vpletena idealna slika matere. —

„Pot čez travnik“ je slika iz vasi; dodati je treba, da zelo posrečena slika. Jaka Strah je trd človek, ki meri že na skopuha; s trdim delom si je počasi pridobil posestvo, kos za kosom, od njive do travnika, ki mu postane usoden. Par travic se mu zdi škoda, če se pohodijo; a gosposka misli drugače: od zmerom se je hodilo čez travnik, zato se bo še hodilo. In tako se mu zazdi, kakor se je hlapcu Jerneju zazdelo in vsem našim ljudem, ki so imeli kdaj kaj opraviti z gosposko, da ni pravice na svetu. Ta zavest, sitnosti in pravde ga zastrupijo, da zboli in kmalu so ga nesli ravno čez usodni travnik k večnemu počitku. Značaj je risan izborno, mogoče še boljše pa značaj njegove žene.

„Požigalec“ je duševna študija in je nekaj popolnoma drugega nego prejšnji črtici. Zažig iz maščevanja tvori podlago, vsebina je analiza misli in čustvo požigalca po dejanju. Na štiri točke je vse osredotočeno: dejanje samo na sebi, spomin na požig, ki ga je bil izvršil že prej enkrat, a je srečno utekel kazni; misel, da bi utegnili zgoreti tudi cerkev, ki je ni nameraval zažgati; čustvo maščevalnosti. Meško je dosegel s to študijo lepe uspehe, a vseeno se bo „Požigalec“ širši publiki manj prikupil nego prejšnje.

Knjižica ima zelo primeren uvod ravno prave dolgoti, ki oriše na kratko Meškovo življenje in raztolmači v glavnem njegovo slovstveno delovanje.

Felician.

Slovstveni zapiski

Dostavek Simona Gregorčiča „Soči“. Dne 1. velikega srpana 1879 nas je iznenadil dunajski „Zvon“ z eno najlepših slovenskih pesmi. Slavospev Gregorčičev „Soči“ — hkrati krepka davorija — je odmeval v tisočerihih srcih. Pesnik sam je štel ta srčni proizvod med svoje najčvrstejše porojenke. Rad je poudarjal, da je francoski pisatelj Charles Nodier že pred njim vzhičeno poveličeval brdko hčerko planin, divno Sočo. Blizu meje teče; ponekod v dolnjem teku se plazi tik grobov slovenskega domovja, a njena zibelka, gorske dobrave, med katerimi šumi, so naše. Tudi teh se hoče polastiti tujec. Gregorčič je poznal pohlepnega soseda in pred 36. leti prorokoval, da „daleč ni ta dan“, ko „vihar grozan, vihar strašan prihrumel z gorkega bo juga, divjal čez plodno bo ravan“ ob Soči. Ko se razvname bitva vroča, tedaj naj poseže v boj bistra Soča; gorko srce pesnikovo ji naroča:

Kar bode shranjenih vodā
V oblakih tvojega nebā,
Kar vode v tvôjih bo planinah,
Tačas prodrvi vse na dán,
Narásti, vskípi v tok strašán!
Ne stiskaj v meje se bregóv,
Srdita čez branove stópi,
Ter tujce, zêmlje - lačne, vtópi
Na dnò razpénjenih valóv!